

Entre la nació i el món

Ecologistes, feministes, minories, moviments socials de tota llei formen els "milers de punts lluminosos" d'una societat civil que defineix l'estat-nació. L'article és de Michael Walzer, professor de l'Institute for Advanced Study de Princeton.

tot si el nacionalisme tenia, més que avui, una ideologia de llibertat. Forçosament, el meravellós 1848 ens recorda avui el meravellós 1989 (una altra època ja), quan els professors de filosofia i de ciències polítiques es van trobar, en molts casos, redactant constitucions i polemitzant sobre la nació, la sobirania popular, els controls i els equilibris respectius, el sistema electoral i les diverses esmenes possibles. Tot i no ser-ne gaire conscients, una vegada més necessitem el que cercaven els "homes del 1848": una doctrina capaç de satisfer i de frenar alhora les aspiracions nacionalistes; però, com ells, tenim ben poques possibilitats de trobar-ne cap.

Els liberals i els socialistes del segle XIX sempre van sentir-se incòmodes amb el nacionalisme, igual que avui sembla que s'hi sentin els teòrics de polítiques centristes o d'esquerres. Foren incapaçs d'adoptar una aproximació creativa a aquest credo estret i particularista que, aparentment, no tenia altra cosa a favor seu que la seva popularitat. En els anys vinents,

Mireu l'Europa de fa cent cinquanta anys: no hi ha dubte que la dècada del 1840 al 1850 fou una època d'efervescència nacionalista —en molts aspectes força semblant a la nostra—, fins i

la teoria política té poques probabilitats de centrar-se en la nació. Indubtablement, serbis, armenis, kurds i palestins continuaran atraient periodistes i polítics.

Però els militants nacionalistes són massa provincians, massa doctrinaris, massa centrats en els seus problemes, i sovint massa desagradables, per a inflamar la imaginació teòrica que, fins i tot d'una manera crítica, sempre s'ha sentit més còmoda entre especulacions universitàries i utòpiques.

El "tercer sector". En dècades properes crec que els teòrics de la política s'interessaran més per allò que, diguem-ho així, està per sobre i per sota del nivell de la nació (i de l'estat-nació). S'interessaran per les formacions transnacionals de tota mena i per la societat civil. Mirem, successivament, cadascun d'aquests dos aspectes. El transnacionalisme és clarament un dels temes predilectes del pensament polític, sempre que tingui una forta tendència universalista. Com es poden justificar acords transnacionals diferents? Quina forma precisa haurien de tenir aquests acords? Fins a quin punt han de ser democràtics o poden ser-ho? Quina mena de protecció han d'assegurar als estats, a les nacions i/o als drets individuals? És molt difícil de respondre aquestes preguntes i, a més, l'"i/o" de

l'última evidència un problema fonamental. Les nacions són fetes d'individus, homes i dones i, segons el moment, encoratgen altres nacions a optar per l'autonomia o les en dissuadeixen. Un ordre transnacional serà format per nacions representades per institucions estatals d'índole federal o serà formada per aquests mateixos individus, ara alliberats de tota jurisdicció en un nivell inferior? Els drets de l'individu només poden ser protegits per un poderós transnacionalisme; però aquesta força, un cop duta a terme, representa una amenaça no sols per als estats repressius sinó també per a les comunitats regionals formades per cultures i religions específiques o per històries i ideologies nacionals. Els programes mundialistes s'oposen amb força a un renovellat interès creixent per la "política de la diferència". La societat civil és el terreny de la "diferència", un univers de fragmentació fet d'esglésies, ètnies, moviments socials, sindicats, associacions professionals, organitzacions d'ajuda i de defensa mútua... La redescoberta contemporània d'aquest univers i la seva consagració (l'expressió "societat civil" ve d'Escòcia, del segle de les Llums) en gran part és deguda als dissidents de l'Europa de l'est. La millor manera de llegir-ne els estudis i els llibres és de considerar-los com una reacció no tan sols contra la repressió viscuda al seu país, sinó també a "l'internacionalisme" coercitiu d'un estat dirigit pel partit comunista.

Tot insistint en la importància essencial de la societat civil, els dissidents han defensat associacions, cultures i religions locals, moviments de contestació política "en principi" organitzats (com els de les feministes o dels ecologistes) i iniciatives econòmiques privades i cooperatives. Segons tots ells, en aquesta mena de grups els homes i les dones s'han mobilitzat, responsabilitzat i format, contràriament al que passa en un estat o en qualsevol estructura política ultraestatal. La gent hi aprèn i hi exerceix l'art polític d'autogovernar-se (el seu argument s'assembla molt a la idea, sentida sovint, que afirma que les congregacions i assemblees secretes protestants han estat les escoles de la democràcia britànica).

Avui la societat civil és la dificultat més gran dels teòrics polítics de tot el món, i encara ho continuarà essent durant un temps. Hi ha consens sobre els valors dels agrupaments "intermediaris" i les "xarxes" socials —encara que el desacord sobre la qüestió de saber si aquestes formacions tenen cap valor intrínsec o instrumental sigui possiblement profund—. És bo que homes i dones es comprometin i actuïn en la pròpia comunitat local? O només hauríem de donar valor a les seves activitats, si cõtintolen una comunitat més gran i de més abast?

De la mateixa manera, existeix un desacord sobre el caràcter espontani i la capacitat d'autonomia financera d'aquests agrupaments i xarxes

"Les nacions són fetes d'individus, homes i dones, i, segons el moment, encoratgen altres nacions a optar per l'autonomia o les en dissuadeixen."

intermediàries. Agafem, per exemple, la metàfora útil i suggestiva que George Bush, ex-president dels Estats Units, va utilitzar per a les associacions lliures dins la societat civil: "milers de punts lluminosos". Els ciutadans ordinaris amb temps, esforços i diners, paguen, per dir-ho així, les factures de l'electricitat. Però, qui construeix les centrals elèctriques? Qui manté les línies? La societat civil dels dissidents de l'Europa de l'est era fràgil i restringida, i consagrava tota l'energia al seu fervor contestatari. Una societat civil amb un ventall més gran de grups, amb interessos i passions més corrents, potser té necessitat d'una estructura de suport en forma de lleis i subvencions governamentals.

En teoria, la lliure associació representa una solució per a substituir l'estat coercitiu; tot i així, encara depèn de l'estat. Als Estats Units, per exemple, diverses comunitats religioses dirigeixen el que podríem dir-ne societats d'assistència (amb hospitals propis, llars d'infants, hospicis i serveis de consells a les famílies) dins el sistema de protecció més estès de l'estat. Aquests sistemes són finançats en part amb els fons propis i en part amb subvencions governamentals. És el que en diem el "tercer sector", perquè és exterior al mercat i a l'estat, però tant necessita els diners privats com els diners dels impostos, i no podria sobreviure, si no n'obtingués de tots dos. Al mateix temps, als Estats Units, l'estat garanteix i encoratja tota mena de projectes de barris (amb finançament procedent del govern federal), d'escoles locals (amb contribucions exemptes d'impostos), d'associacions professionals (amb membres que són procuradors) i fins i tot de petites empreses (amb les innovacions subvencionades).

El feminisme i l'ecologia són els típics exemples que els teòrics anomenen "nous moviments socials". Implícitament, s'oposen al moviment obrer o als moviments d'alliberació na-

ENQUESTA

1. Què l'atrau del futur?
2. Què li fa por del futur?

Salvador Cardús (sociòleg):

1. M'atrau la incertesa del futur, que estigui obert, per fer i per tant no m'atrau tant la confiança que un futur concret arribi com que tots els futurs siguin possibles. La fi de segle ens demostra que el futur és més obert del que semblava i això encara m'atrau més, sobretot en el camp polític. El que m'agrada és que el futur estigui per escriure.

2. Em fa por un futur tancat que cada vegada tinguessin més força aquells que es dediquen a fer por del futur per tal de fer-lo impossible. Fer impossible el nostre futur per allargar el seu present. Especialment em fa por l'oblit del passat, renunciar a reconèixer, a reconstruir-lo a reinventar-lo.

Manuel Martínez Sospedra (jurista i professor de la Facultat de Dret de la Universitat de València):

1. Que està per fer.
2. No em fa por res. Sóc optimista.

Agustí Contijoch (president de la Petita i Mitjana Empresa de Catalunya):

1. La lluita de l'ésser humà per a conèixer els secrets profunds de la naturalesa i utilitzar-los en benefici de la humanitat corregint els flagells que l'home i la naturalesa generen.

2. L'abús i el mal ús d'aquestes descobertes, que semblen voler fer veritat la dita "l'home és un llop pels altres homes".

Daniel Tosi (compositor i director del Conservatori Nacional de Perpinyà):

1. Poder fer projectes de creació que integren les forces vives de les diverses masses socials, i també els sectors professionals de la comunicació d'avantguarda, per establir dins de la regió unes essències culturalment penetrants.

2. Em fa por la feblesa d'una síntesi política i social, l'abandonament de certs ideals culturals per altres conceptes diferents. També temo la manca de compromís dels poders administratius i polítics.

Mauricio Méndez (director del centre de TVE a València):

1. La idea d'universalitat i utopia, com també la millora en la facilitat de comunicació.

2. La desaparició de la solidaritat, la pèrdua de valors. També considere temible l'especialització i la competitivitat creixent dels mitjans de comunicació.

Jaume Fuster (escriptor):

1. El futur és el temps verbal dels desitjos, dels projectes i de les bones intencions. Però és el temps verbal més imperfecte perquè, fins i tot, el futur més immediat, quan arriba, és present. L'ésser humà només té passat per recordar i present per viure. De totes maneres, sovint m'imagino el futur com el temps de la solidaritat, del progrés i de la pau.

2. Que no hi hagi per al gènere humà, autodestruït per un present bel·licista. O que, quan arribi, no passi de ser una conseqüència d'allò que som ara: individualistes, reaccionaris i violents.

cional. Aquests volien emparar-se del poder, la qual cosa significa que tenien (o eren obligats a fer creure que tenien) una opinió sobre totes les grans preguntes i un programa polític complet. Les feministes i els ecologistes no tenen aquestes pretensions. Busquen el "despertar de la consciència", el canvi d'algunes polítiques dels estats, més que no pas dirigir o reconstruir l'economia i la societat.

Els ciutadans mobilitzats. Crec que, en un futur, hi haurà molts més agrupaments d'aquesta mena que, com les feministes, se centraran en identitats particulars (devaluades o estigmatitzades) o, com els ecologistes, en un sol aspecte (negligit). Els teòrics aniran al darrere d'aquests nous moviments discutint sobre el seu impacte en els partits polítics tradicionals, la seva organització interna i la seva capacitat de donar exemple de virtut cívica i d'ensenyar-ne. Seran més nombroses que abans les persones compromeses i actives? Sembla que el somni d'una "democràcia participativa" es pugui realitzar, almenys parcialment, en forma de nous moviments socials. Amb això no vull dir que aquests agrupaments arribin a mobilitzar més gent que no en van mobilitzar en un altre moment el moviment obrer i la social-democràcia europea; però malden per atreure un nombre més alt de ciutadans ordinaris en una més gran diversitat d'associacions polítiques i de confiar-los més tasques. Els grups marginals, mai polititzats abans (minories ètniques, minories sexuals, disminuïts) avui apareixen en l'escena política d'una forma regular i, algunes vegades, clamorosa. És difícil de creure que algun dia es tornaran silenciosos o passius. Això significaria que l'exercici de la democràcia del poder esdevindria més complicat que no ho ha estat fins ara als països occidentals. Avui es confirmen més identitats, s'exigeixen més drets, apareixen més organismes, hi ha més que crida (amb accents nous)... Tot plegat sembla anunciar una vida política molt més agitada.

L'agitació sovint passa per alliberadora, però fa poc, un cert nombre de crítics i de comentaristes, principalment de dretes, han començat a manifestar els seus temors sobre la "política de la diferència", que representa una nova amenaça a la llibertat. Una diferència polititzada també és una diferència en perill i, cada cop més, tenim tendència a protegir-nos del caràcter conflictiu i, en conseqüència perillós, d'aquesta nova política, establint les normes d'un discurs i d'un comportament correctes –en altres paraules, desproveïts d'agressivitat, inofensius i seriosos fins a la mort–. Dubto que aquest problema subsisteixi gaire. Aquestes noves normes donen peu al ridícul i, com que la sàtira és la forma crítica predilecta de la dreta, aquestes normes estaran protegides. Allò que és "políticament correcte" és la bestiesa de la novetat,

l'ajustament temporal a totes les noves cares i noves veus que no fa gaire –recordem-ho– eren considerades “políticament incorrectes”.

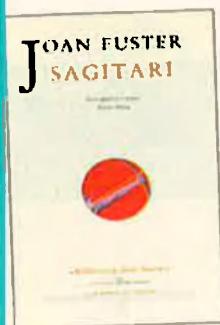
Després d'un període d'incertesa i tensió, aquestes noves identitats acabaran trobant el seu lloc dins la societat civil i l'estat que l'engloba. Però, què en direm, de les grans preguntes? Per mi, l'ecologia resumeix un ventall molt ample de preocupacions que tenen a veure amb la qualitat de la nostra vida futura. No fa gaire, pensàvem que la “qualitat” era qüestió de sentit i d'autenticitat; avui, en canvi, ens adonem que més aviat es tracta de supervivència. Tenim por que els nostres fills no tinguin una vida més rigorosa i difícil que la nostra, amb efectes acumulats de desastres ecològics, disminució de recursos, superpoblació i noves malalties. No és gaire probable que arribem a aturar aquests efectes d'una manera eficaç a nivell d'estat sobirà. Així, mentre els moviments socials i les organitzacions de desinteressats que lluiten amb aquests moviments proven d'influir en la política dels estats, no deixen d'adquirir un caràcter internacional.

Es el cas dels moviments i organismes centrats en els problemes més immediats de la tirania, la guerra i la fam. En aspectes ben diferents, associacions com Greenpeace, Amnistia Internacional i Oxfam han començat a crear una societat civil internacional. No hi ha dubte que la política en matèria d'identitat s'escapa de les fronteres dels estats: les feministes, per exemple, aspiren a l'internacionalisme de la mateixa manera que ho feien els socialistes de fa temps –i probablement amb efectes igual de minsos–. Però avui hi ha un nombre creixent de grups que, per la seva tasca, són necessàriament conduïts més enllà de les fronteres del seu propi estat. Empesos pels seus projectes, van a la recerca d'un estat mundial o, si més no, d'alts responsables capaços de desafiar les sobiranes existents.

Els grups que constitueixen aquesta societat civil internacional naixent també són nous, i diferents de l'Església catòlica o de la Internacional socialista, posem per cas. No pretenen convertir la humanitat a cap religió mundial o a cap política totalitària. Si esperen la salvació, és més de tipus particular i parcial: salvar el planeta, salvar la capa d'ozó, salvar les balenes... El suport que esperen de les organitzacions polítiques mundials i regionals (ONU, CE) és del mateix ordre que el que exigeixen els seus homòlegs nacionals dels governs del propi país. Això ens condueix a la primera de les preocupacions tedriques enunciades més amunt: els recursos potencials d'aquest suport internacional. Com fer-ho per atorgar a organitzacions com l'ONU el poder de no tenir en compte els estats membres a l'hora d'imposar un mínim de decència o alguna llista de base dels drets humans? Per limitar els desastres ecològics, per

H I V E R N

NOVETATS LLIBRES

Edicions Bromera

SAGITARI

Joan Fuster
Introducció d'Enric Sòria
208 pàgs. - 950 pts.
Col·lecció: *Biblioteca Joan Fuster*

Aquest "exercici espiritual" posen a prova les paraules en una temptativa per "comprende". També busquen en el lector una sana "inseguret intel·lectual".

 Proa

L'INFORME PELICÀ
John Grisham

Traducció de Dolors Udina

Una nit d'octubre, Abe Rosenberg, llegendari membre del Tribunal Suprem de Justícia, és mort a trets a casa seva. La mateixa nit, Glenn Jensen, el membre més jove del Tribunal, és estrangulat. Quina connexió hi ha entre tots dos assassinats?

UNIVERSITAT DE
VALENCIA

SIGNES SOBRE PEDRES. FONAMENT PER
A UNA TEORIA DEL GRAFITI

Joan Garí
Col·lecció: COMUNICACIÓ
Sèrie/núm: ESPAIS DISCURSIUS/2
Un estudi en el marc interdisciplinari de l'anàlisi del discurs on es proposa una lectura integral del fenomen del grafiti, lluny de la visió merament disciplinària i colorista del discurs mural.
Atenció: UNIVERSITAT DE VALENCIA en col·laboració amb la universitat d'Alacant i amb la Universitat Jaume I de Castelló.

 EDICIONS
DEL BULLENT, S.L.

ALLÒ QUE ÉS MEU

Carles Bellver

Terror novel·la negra, històries d'amor, ficció científica... Tot això i més és el que trobareu en *Allò que és meu*. Un conjunt de narracions aterridores, i tendres alhora, que construeixen tot un món ple de fixacions

NOVETATS LLIBRES

edicions 62 s/a

EL RAÏM DE LA IRA

John Steinbeck

Les Millors Obres de la Literatura Universal. Segle XX. 83.544 pàgines
Traducció de Mercè López Arnabat.

Una fita de la literatura americana: la vigorosa història de la supervivència de la dignitat i l'esperit humans sota les condicions més desesperants

edicions 62 s/a

BRIGADA NOCTURNA

David Goodis

Traducció de Jordi Civís
Seleccions de la cua de Palla. 141 224 pàgines

Una de les obres més brillant de David Goodis. Un univers lúgubre, marginal i corrupte descrit amb una càrrega de lirisme i desesperança, de violència i solitud.

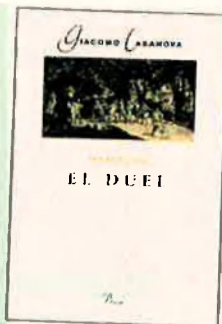

EL DUEL

Giacomo Casanova

90 pàgines.

Giacomo Casanova arriba a la cort de Varsòvia i es troba immers en una curiosa disputa. Tomatis, empresari de l'Òpera Bufa, donava tots els papers protagonistes dels espectacles que produïa a la seva dona.

COVERSES AMB UN CIUTADÀ - VICENT VENTURA

ADOLF BELTRAN

Col·lecció: Tàndem de la memòria

128 pàgines

DEMOCRÀCIA

racionar els recursos, per acumular recursos i invertir-los, etc.?

Per raons que ja he dit, els teòrics de la política abordaran de bona gana preguntes d'aquest ordre. Però les respostes són difícils de trobar, perquè hi ha altres qüestions que rarament són tingudes en compte: el nombre creixent d'estats; l'exigència incessant de sobirania; el somni nacionalista d'independència respecte a les úniques autoritats regionals veritables que ha conegut el segle XX, a saber, els antics imperis i els estats plurinacionals. En una època en què l'agitació secessionista sembla que no hagi de tenir final, no resulta inevitable que les teoritzacions planetàries prenguin una nova forma utòpica o especulativa, apta per a universitaris i absolutament inútil per a la resta de la gent?

Una nova sobirania. Potser no, perquè els problemes que abordem aquestes noves teories són concrets i urgents, i els nous moviments socials són increïblement sòlids. Però els teòrics hauran de reconèixer la força de la política de la diferència, tant en el pla nacional com en l'ordre internacional. Ens trobem enfrontats a una doble necessitat: d'una banda, cal delegar poders a les nacions, a les comunitats religioses i potser fins i tot als grups encara més restringits; i, d'una altra, cal reconstituir el poder en un pla regional i mundial. Cada cop hi haurà més entitats sobiranes, però la seva independència estarà compromesa d'una manera nova i diferent; no tindran tant de poder de fet com el que vehiculava l'estat. Dic "de fet", però més valdria que aquests límits efectius s'inscrivissin en un marc jurídic, que fossin legítims per nous models de consultes i d'assentiment democràtic.

En conseqüència, això és el que podríem considerar com la missió històrica —per utilitzar el llenguatge d'un altre temps— dels teòrics dels anys a venir. Si les teories són invocades perquè esdevinguin una força del món, fet que rarament succeeix, els pensadors polítics han de trobar la manera de tornar a centrar les passions i els ideals nacionalistes en alguna cosa diferent o bé més restringida que no l'estat tradicional. En aquest aspecte, és necessari que reconeguim que la voluntat d'autonomia d'una nació és justa, sempre que s'asseguri que els límits d'aquesta autonomia també són justos. L'esperança d'arribar a una realització d'aquesta mena ha d'oposar-se al fracàs històric i mundial de la temptativa similar del marxisme. De totes maneres, els marxistes no es proposaven pas tant de concentrar la identitat nacionalista com de transcendir-la i de reprimir-la en nom de la política de classes. Si la nova teoria política aspira a assolir el transnacionalisme, haurà de començar renunciant a aquest projecte.

Michael Walzer

Traducció: Núria Gala